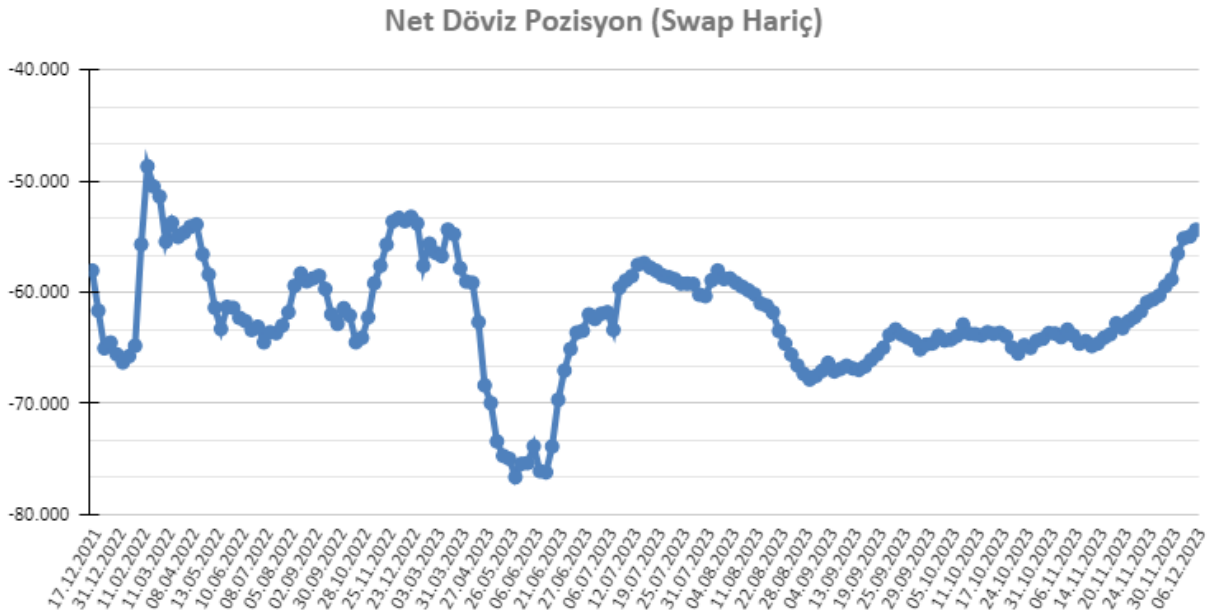

Para geliyor da nereden geliyor? **Merkez Bankası rezervleri son dönemde artıyor**. Buna karşın resmi ve net bir açıklama olmayınca herkes paranın nereden geldiği konusunda dedikodu yapıyor çünkü bilinen, deklare edilen, batılı ve güvenilir kaynaklardan konfirme edilen bir kaynaktan gelmiyor.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, küresel ekonomin bu yıl yüzde 2,9 ve gelecek yıl yüzde 2,1 seviyesinde büyüme kaydetmesinin beklendiğini bildirdi. Kuruluşun raporunda **Türkiye ekonomisinin bu yıl yüzde 4,1, gelecek yıl ise yüzde 2,5 seviyesinde büyüyeceği öngörüldü.**

Raporda, parasal sıkılaştırmanın etkilerinin gelecek dönemde hissedilmesinin beklendiği, Çin'deki konut sektörü sorunları ve Euro Bölgesi'ndeki duraklamanın 2024 yılında küresel büyüme üzerinde yansımalarının görülebileceği belirtildi.

Fitch Ratings'in raporunda, Çin ekonomisinin bu yıl sonunda yüzde 5,3, gelecek yıl ise yüzde 4,6 oranında büyüme kaydetmesinin öngörüldüğü kaydedildi.

Avrupa Birliği (AB) ekonomisinin 2023'te yüzde 0,5, gelecek yıl 0,7 seviyesinde büyüme kaydetmesinin beklendiği belirtilen raporda, İngiltere ekonomisinin ise bu yıl yüzde 0,5, 2024 yılında 0,3 büyüyeceği öngörüsü yer aldı.

Gelişmekte olan ekonomilerin büyümesinin bu yıl yüzde 4,6, gelecek yıl ise yüzde 3,9 seviyesinde gerçekleşmesinin beklendiği bildirildi.

Kahneman ve Tversky tarafından geliştirilen Alais paradoksuna göre: insanlar olasılıklara doğrusal mantık çerçevesinde cevap vermiyorlar. Örnek olarak; bir kazanç söz konusu olur ise insanlar "olasılık"dan daha çok "kesin" alternatifi seçiyorlar. Oysaki aynı kişiler; kayıp söz konusu olduğunda çoğunlukla kesin olanı değil "bir olasılık sonucu kayıp" alternatifini seçiyorlar. Bu durumun sebebi

insanların kayıplardan kaçınma güdülerinin çok daha kuvvetli olmasıdır. İnsanlar potansiyel bir zarardan çok daha fazla korkuyorlar.

Tek İş Teknik Erozyon Kalıp Sanayi ve Ticaret A.Ş (Tekiş) Genel Müdürü Filiz Özoğul Şahinoğlu, 'tek bağlamada parça üstündeki tüm açılı deliklerin ve freze işlemlerinin yapıldığı tezgâh imalatında' dünya çapında iddialı bir firma haline geleceklerini söylüyor. Ürettikleri makinenin kilogram ihracat değeri "Yaklaşık 50 dolar". Her biri yaklaşık 18 ton ve 700- 800 bin Euro değerinde olan bu yüksek teknolojlili makinelere yurt dışından da talep yüksek ve ihracatı da yakında başlayacak.

2003'te Gebze Taysad OSB'ye 5 bin metrekarelik fabrikamıza taşındık ve şu anda 58 kişilik istihdamımız var. Fabrikamız uzun süredir iki vardiya çalışıyor. Fabrikamızı genişletmek için arsamız da var, gerekirse 9 bin metrekare daha ekleyebileceğiz."

Tekiş, bu yılı yaklaşık 5 milyon Euro ciro ile tamamlıyor. Bu rakamın yüzde 40'ı ihracattan sağlanmış. Filiz Özoğul Şahinoğlu "Makineleri sipariş üzerine üretiyoruz. Çünkü bunlar sanayicilerin işe göre özel imalat oluyor. Ciromuz en az yüzde 30 artacak. Sipariş fazla olursa çok daha fazlası mümkün. Bu arada bizim 'bakır boru imalatımız' var ki ciromuzun yüzde 60'ı bu ürünlerden geliyor

İsviçre merkezli liderlik danışmanlık şirketi Egon Zehnder Yönetim Kurulu Başkanı Michael Ensser, Türkiye'de son dönemde beyin göçünün yaşandığını ve yurt dışında yaşamak isteyen "C-Level" (tepe) yönetici sayısında artış gözlemlediklerini söyledi. Ensser "Geçmiş dönemde bir CEO veya CXO arayışında olduğumuzda, yurt dışında yaşayan Türk adayları da değerlendiriyorduk. Bu adaylar Türkiye'ye geri dönüş yapma konusunda daha istekliydiler. Şu anda, geri dönüş yapmak isteyen tepe yöneticisi sayısı daha sınırlı" diye konuştu.

Ensser, Türk yöneticilerin, sorun ve krizleri tek başına çözmek konusunda çok becerikli olduklarını söyledi. Ensser "Türk liderler son dönemde yaşanan zorlu süreçlerde çevik, dirençli ve kararlı olduklarını kanıtladılar. Ancak, birlikte çalışma, işbirliği ve stratejik planlama söz konusu olduğunda, Türk yöneticilerin daha az proaktif olduğunu gözlemliyoruz. Bu konuda Türk yöneticilerin biraz daha motivasyon ve gelişime ihtiyacı var" dedi. Ensser, Türk liderlerin kendi yetkinliklerinden daha emin olmaları ve dünyadaki güncel eğilim ve gelişmeleri daha yakından takip etmelerini tavsiye etti.

Ensser "Güçlendirilmiş yönetim ve yetkin üyelere sahip yönetim kurulu sayısının artacağına öngörüyorum. Ancak, halka açık şirketlere bağımsız yönetim kurulu üyelerinin atanmasına ilişkin düzenlemelere rağmen, yetkin ve gerçekten bağımsız olacak yönetim kurulu üyelerinin belirlenmesi ve atanması konusunda gelişime ihtiyaç var" dedi.

Online danışmanlık platformu HiDoctor ve uluslararası yönetim danışmanlık şirketi Deloitte'un "Akıl Sağlığını Destekleyici Kurumsal Uygulamalar, Türkiye'de Farkındalık Seviyesi ve İhtiyaçları" araştırması Türkiye'de her iki çalışandan birinin psikolojik sağlamlığının düşük olduğuna işaret ediyor. Araştırmaya göre en mutsuz kesim de sanayi, mavi yaka, Z kuşağı ve çalışmak zorunda kalan emekliler. Çarpıcı sonuçlardan biri de çalışanların mutluluk bilincinin ciddi anlamda düşük olması.

Araştırmada “Kendinizi mutlu hissediyor musunuz?” sorusuna evet cevabı verenlerin oranı yüzde 58 iken, mutluluk ölçeği uygulandığında skor 13,6’ya düşüyor.

BURAK ÖNDER EVSİD Kurucu Başkanı / Lux Plastik Genel Müdürü

Türk sanayicisinin ve ihracatçısının çözülmeyi bekleyen birçok yapısal sorunu var, En önemli sorunlardan biri fabrika sorunu. Fabrika yerini alan sanayicinin sorunu bitmiyor tabi ki. Çünkü bu yeri alırken yine dış finansmana ihtiyaç duyuyor. Borçlanan sanayicinin amacı ne yazık ki yine “tekeri döndürmek” yani yaşamda kalmak oluyor.

Türkiye’de KOBİ’lerin çok büyük çoğunluğu öz sermaye problemiyle çalışma hayatına başlıyor. Bu yüzden de üreticiler devamlı finansmana ihtiyaç duyuyor. Bunun yanında birçok sektör için yurt içinde uzun vadeli çalışma sorunu var. Bu durum hali hazırda öz sermaye problemi yaşayan firmalarımızın sermaye yapıları da olumsuz etkileniyor.

Sonuç olarak özellikle KOBİ’lerimiz uzun bir dönem bu sarmalın içinde “yaşamda tutunmaya” yani işletmelerini sürdürmeye çalışıyorlar. Bu nedenle de bırakın tasarım, inovasyon, katma değerli üretim ya da insan kaynağına önem vermeyi verimlilik, otomasyon, dijitalleşme gibi süreçlere yatırım yapmak bile akıllarından geçiremiyor.

Bu sarmaldan çıkabilen firmalara bakacak olursak; evet bu firmaların işleri büyüyor ve para kazanmaya başlıyorlar. Bu firmalarımızın da ilk yapacakları işin başında tabiri caizse “kafalarını sokacakları” kendilerine ait bir fabrika yapmak ya da almak. Tabi ülkemizde gerek sanayi arsaları gerekse inşaat maliyetleri yüksek. Üretim için büyük verimlilik kayıplarına rağmen fabrika yapabilenler, arsa maliyetlerinin yüksekliğinden dolayı da mecburen katlı fabrikalar yapmak zorunda kalıyor.

Ülkemizde sanayinin gelişmesinin önündeki en önemli sorunlardan birinin sanayicinin fabrika sorunu olduğu söylememiz yanlış olmaz.

Firmalar büyüyor, cirolar artıyor ama tabiri caizse para yine üreticide değil. Para nerde mi? Para alınan hammaddede, yarı mamulde, bitmiş mal stoğunda ve sorunlu vade yapısından dolayı müşteride.

Bu aşamayı geçebilmiş, ihracatı daha yüksek az sayıda firmaya baktığımızdaysa artık üretimden kazanılacak para dönemi bitmiş oluyor. Halbuki ülkeye en verimli olacakları zaman. Peki neden? Çevresinde parasını gayrimenkule yatırmış olanların gelişmelerini gördükçe, farklı birçok riski yönetmeye çalışan sanayici üretim mi yoksa gayrimenkul sektörüne ucundan girmek mi ikileminde kalıyor. Bakın yine o arzulanan otomasyon, inovasyon, dijitalleşme, katma değerli üretime yönelme gibi bir istek oluşmuyor.

Üzerinde düşünmemiz gereken bir diğer konuya fabrika yerlerinin kirası. Bugün bazı sanayici arkadaşlarımız fabrika kiralarının yüksekliğinden dolayı, yeni yaptıkları fabrikalara taşınmak yerine bu yerleri kiraya verip üretimlerini büyütmemeyi düşünüyor. Her yönüyle riskli olan üretim yerine kira gelirini tercih ediyorlar.

Yapısal sorunlarımızdan bıkmış usanan üreticilerin büyük bir kısmı üretimlerini büyütme ya da üretime devam etmek istemiyor. Çevremdeki arkadaşlarımla çoğunun üretimlerini küçültüp gayrimenkul, lojistik depolama ya da ithalat gibi riskin görece daha az olduğu sektörlere girdiğini ya da bunu hayal ettiğini görüyorum. Evet, üretmek her yönüyle meşakkatli bir iş ve her geçen gün çok farklı sorunlardan dolayı daha da ağır bir meslek haline gelmeye başlıyor. Türkiye’de sanayici üretmenin yanında döviz, parite, faiz, finansman, vade, insan kaynağı, hammadde temini gibi birbirinden farklı konuları takip etmek zorunda.

Sanayide de kuşak çatışması var, ikinci nesil baba mesleğini sürdürmek istemiyor. Birleşik Krallık’ta yapılan bir çalışmada gençlerin müteşebbis olmak istemedikleri sorucu çıkmıştı. Girişimci olmak, kendi işini yapmak bir önceki neslin idealiyken şimdi gençler böyle bir sorumluluğun altına girmek istemiyorlarmış. **Bugün ülkemizde birçok genç de babasının kurduğu fabrikada çalışmak istemiyor.**

Ferda BESLİ: 2024 yılına girmeye hazırlanırken şirketlerde 2024 bütçelerinin hazırlığı son aşamalara geldi. 2024 yılında şirketlerimizin masasında bekleyen üçlü bir denklem var. Yurt içi ve dışı düşük talep, artacak maliyetler ve TL/USD kur.

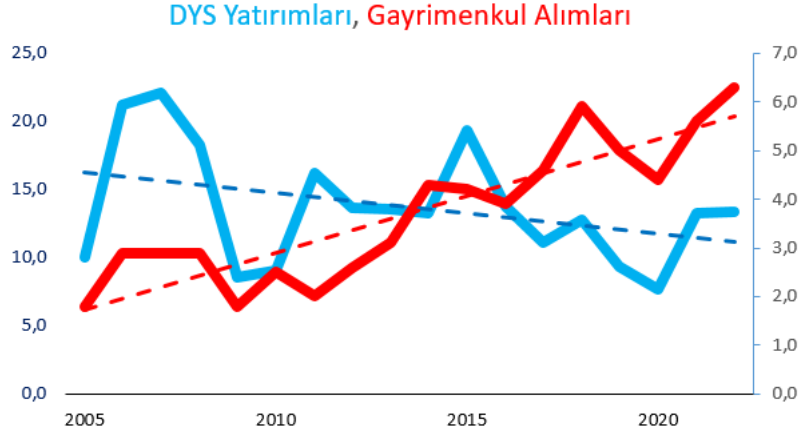
Ne gibi önlemler alınabilir? Aslında söylemesi kolay yapılması zor, ancak tek radikal yol “ Değerli Üretim ve Hizmet”. Kısa zaman için önerilerim;

- İhracat için yeni pazarlar için çalışmak.
- Tüm masraf kalemleri için bir liste yapıp her harcamanın üzerinden tek tek geçmek, her taşı kaldırıp altına bakmak.
- Ürün-Hizmet- Müşteri karlılıklarına odaklanarak iş modelini gözden geçirmek.
- Satış ve Pazarlamada dijital olanakları daha aktif kullanarak seyahat ve gereksiz, pahalı yöntemlerden vazgeçmek.
- İhracat ve döviz kazandırıcı faaliyet yapan firmaların opsiyon ve forward anlaşmaları yaparak gelir ve maliyetlerini dengede tutmak.

Bosch, otomobil sektöründeki değişen talep ve teknolojilere adapte olmak amacıyla 2025 yılına kadar Almanya'daki iki tesisinde 1.500'e kadar çalışanın işine son verileceğini duyurdu.

JATO raporuna göre 2023'ün ilk yarısında Avrupa'da ortalama elektrikli araç fiyatı 65,000 avroydu. Aynı tutar Çin'de yalnızca 31000. 2000 yılının başında Çin 600 bin adetlik bir otomotiv pazarına sahipken, aynı yıl Türkiye 658 bin adet satışla Çin'in bir 'çıt' üzerindediydi. O tarihten sonra aralıksız büyüyen Çin, bugün 30 milyon adetlik toplam satışla açık ara dünya lideri. Biz ise Türkiye olarak üç aşağı beş yukarı aynı yerlerdeyiz.

Mahfi Eğilmez: Mavi kırıklı çizgi toplam doğrudan yabancı sermaye girişini, kırmızı kırıklı çizgi ise yabancıların gayrimenkul almak için getirdikleri sermayeyi gösteriyor. Görüleceği gibi yabancı yatırımlar düşerken gayrimenkul için getirilen sermaye miktarı artmaktadır

Şant Manukyan: ABD Çin'i 3 yöntemle sıkıştırırken; Hindistan artık herkesin bildiği bir yatırım merkezi olduğuna göre bundan sonra sıra kimde olabilir. İzlediğim/potansiyel gördüğüm ülkeleri yazıyorum. Uluslararası yatırımlar şu 3 ülkeye yönlenecek: 1-Endonezya 2-Mısır 3- Ruanda

Yatırım Taahhütlü Avans Kredisi (YTAK) çerçevesinde 1 milyar TL ve üzeri düzeyde yatırım projeleri için 284 üründen oluşan Stratejik Öncelikli Ürün ve 261 başlıktan oluşan Teknoloji Alanları Listesi Kasım ayının son haftası Resmi Gazete'de yayımlandı.

Yalçın Karatepe, Yatırım Projelerinin Stratejik Öncelik ve Teknik Değerlendirmesine Dair Tebliğ'in "yatırım" değil "bürokratik yük" getireceğini söyledi.

Türkiye'nin Yüksek teknoloji ürünlerinin toplam imalat sanayi ihracatı içindeki payı yüzde 3 ila yüzde 3,5 arasında dalgalanmaktadır ve artış göstermemektedir. Yüksek teknoloji sektörlerin toplam ihracat içindeki payları için dünyaya bakıldığında ise Kore'de yüzde 40'lara yakın, Çin'de yüzde 30, Avrupa ülkelerinde yüzde 25-yüzde 30 bandında, Hindistan'da bile yüzde 10'un üzerindedir.

